

Lägesrapport om marknadsläget i jordbrukssektorn den 31 januari 2023

Jordbruksverket har fått i uppdrag av regeringen att varje månad lämna en lägesrapport över situationen i den svenska jordbrukssektorn.

Sammanfattning

Faktor	Senaste månaden	Senaste 12-månadersperioden
Världsmarknadspriser jordbruksprodukter	Ner	Upp
Svensk produktion – animalier	Svagt upp	Oförändrat
Svensk produktion vegetabilier		Upp
Svenska produktpriser – vegetabilier	Ner	Upp
Svenska produktpriser animalier	Ner	Upp
Svenska produktionsmedelspriser	Ner	Upp
SEK gentemot Euro och US dollar	Försvagning	Försvagning
Lönsamhet		Oförändrat

Hittills har lönsamheten varit tillräcklig för att bibehålla svensk livsmedelsproduktion på tidigare nivå. En viss minskning av antalet inseminationer av mjölkkor och suggor de senaste månaderna kan tyda på sviktande intresse för produktion. Det osäkra läget på marknaden för jordbruksprodukter och för de insatsvaror som används i produktion gör att jordbrukarna är känsligare än normalt för negativa signaler vilket kan leda till minskad produktion.

Omvärldsfaktorer

Världsmarknadspriserna för jordbruksprodukter har fallit under de senaste månaderna. FAO:s sammanvägda index för jordbruksprodukter har för december 2022 fallit med 18 procent jämfört med toppnoteringen i mars 2022. Historiskt sett ligger dock priserna fortfarande kvar på en hög nivå. Jämfört med årsgenomsnittet är prisindex för december 2022 det högsta sedan 2011.

Ökad oro för en allmän konjunkturförsvagning i världsekonomin, vilket leder till lägre efterfrågan för främst animalieprodukter, är en viktig orsak till lägre priser för

jordbruksprodukter. Lägre efterfrågan på animalier bidrar också till minskad efterfrågan på foderprodukter. I det korta perspektivet har gynnsam väderlek i delar av Sydamerika gjort att det finns förhoppningar om en större skörd för vissa foderprodukter. Det påverkar också priserna i fallande riktning. Oron för utvecklingen i Östeuropa kvarstår. Transporterna från Ukraina fungerar men med stora risker. Det förekommer förseningar i de inspektioner som görs och det är osäkert om det kommer gå att försäkra fartyg och laster.

Energipriserna har i likhet med priserna för jordbruksprodukter fallit de senaste månaderna. Som exempel kan nämnas att priset på naturgas för närvarande ligger på samma nivå som vid krigsutbrottet i Ukraina. Priset på olja har däremot stigit sedan årsskiftet främst till följd av att EU stoppar handeln med rysk olja i början av februari. Hur stor effekt det kommer att få på priset beror på i vilken omfattning EU kan ersätta den ryska oljan med alternativ tillförsel.

Produktion och handel i Sverige

De höstsådda arealerna i Sverige är historiskt höga både för oljeväxter och för spannmål. Det går ännu inte att bedöma hur grödorna klarat övervintringen. Det har förekommit kalla perioder även i södra Sverige men kylan har hittills inte varit långvarig.

Den svenska exporten av spannmål under hösten 2022 uppgår till knappt 0,5 miljoner ton (juli-oktober) vilket är i nivå med det senaste femårsgenomsnittet.

Efter lång tid av stagnerande mjölkproduktion har produktionen ökat svagt de senaste månaderna. För november 2022 ligger produktionen på samma nivå som rådde före torkan 2018. Även produktionen av kött ligger kvar på en stabil nivå.

Importen av kött har varit större under 2022 än de närmast föregående åren, men ökningstakten har avtagit de senaste månaderna.

Antalet insemineringar av mjölkkor under 2022 (jan-nov) har varit oförändrade jämfört med föregående. Under de sista månaderna under 2022 kan det dock skönjas en viss nedgång i inseminationerna. Även antalet inseminationer av suggor har minskat under 2022, minskningen har tilltagit under senare delen av 2022.

Utvecklingen av den svenska marknadsandelen för kött och ägg beräknas varje kvartal med viss eftersläpning. Den senaste beräkningen täcker in Q1-Q3 2022 och den visar att den svenska marknadsandelen för de huvudsakliga köttslagen minskar enligt följande i relation till samma period 2021: från 83,0 till 82,6 procent för griskött, från 57,5 till 55,0 procent för nötkött, från 76,6 till 73,1 procent för matfågel och från 27,5 till 24,4 procent för fårkött.

En förklaring är rekyleffekten efter en påtaglig ökning av den svenska marknadsandelen under pandemin, framför allt kopplat till att restaurangnäringen

nu återfått sina gäster och därmed har också importen av kött ökat till nivåer innan pandemin vilket pressar svensk marknadsandel. Även lågkonjunkturen och inflationen torde få konsumenter att välja billigare kött, det påverkar efterfrågan på svenskt kött negativt. Marknadsandelen för ägg har ökat kraftigt under de första nio månaderna 2022, från 88,0 till 102,0 procent jämfört med samma period året innan. Den viktigaste förklaringen till ökningen är att svensk äggproduktion återställts till tidigare nivåer efter det svåra utbrottet av fågelinfluensa 2021.

Produktpriser

Priserna på spannmål och oljeväxter i Sverige följer den internationella prisutvecklingen. Försvagningen av den svenska valutan har gjort att svensk export av spannmål gynnas. Det hittills tillgängliga exportpriset, fob (free on board), för svenskt vete uppgår till 3 271 kr/ton, vilket är ca 291 euro/ton. Motsvarande notering för franskt vete var 299 euro/ton och för ryskt vete uppgick exportpriset till 285 euro/ton.

Arla sänkte för första gången på 15 månader mjölkpriset för januari 2023 med 5,3 öre/kg, prissänkningen omfattade både konventionellt och ekologiskt producerad mjölk. Som skäl för prissänkningen angav Arla sviktande efterfrågan på de internationella marknaderna. A-contopriset för konventionellt producerad mjölk är 6,11 kr/kg och för ekologiskt producerad mjölk 6,62 kr/kg.

Ett av de ledande slakterierna rapporterar om att konsumenterna allt mera väljer bort dyra produkter till förmån för lågprisalternativ, t.ex. färs. Normalt brukar efterfrågan på griskött minska efter julhelgen men slakteriet menar att årets nedgång i efterfrågan är betydligt större. Priset för griskött sänktes därför med 25 öre/kg fr.o.m. mitten av januari. Ytterligare ett slakteri sänkte priset på griskött med 25 öre/kg i slutet av januari. Priset för nötkött har däremot bibehållits på samma nivå som tidigare. Dock har priset för livkalvar sänkts med 1 kr/kg av ett slakteri vilket tyder på oro för bristande efterfrågan på nötkött längre fram i tiden.

Produktprisstatistik i Sverige och EU

Svenska producentpriser har legat på en förhållandevis hög nivå jämfört med övriga EU-länder, det gäller i synnerhet för animalieprodukter. Under det senaste året har priserna stigit betydligt snabbare i andra EU-länder vilket gjort att skillnaden utjämnats. För t.ex. griskött och nötkött ligger dock Sverige fortfarande bland länderna med högst pris. För mjölk ligger det svenska producentpriset strax över EU:s genomsnitt.

Jordbruksverkets avräkningsprisindex till och med november 2022 visar att priserna stigit med 27 procent under den senaste tolv månadersperioden. Bland enskilda produkter har prisökningen varit som störst för mjölk med drygt 50 procent. Spannmålspriserna har ökat med 34 procent och priset på griskött med 26

procent. Oljeväxtpriser har däremot fallit med 7 procent, det bör dock noteras att oljeväxtpriserna steg kraftigt redan 2021. Andra produkter med förhållandevis svag prisutveckling är frukt och bär med +3 procent, får och get med +7 procent.

Under den senaste månaden (okt/nov 2022) har produktpriser fallit eller legat stilla för ett flertal jordbruksprodukter. Avräkningsprisindex har backat med nästan 2 procent. Priserna för grönsaker har gått ner med 6 procent och för spannmål och oljeväxter med 4 procent. Priset för mjölk har däremot ökat med 2 procent.

Produktionsmedelspriser

Marknaden för gödning är säsongsmässigt inne i en lugn period med liten aktivitet. Jämfört med första halvåret 2022 har priserna gått ner. Fallande energipriser, bl.a. beroende på det pristak som EU infört, kan innebära att priserna faller ytterligare. Pristaket bör leda till att det inte sker snabba prisökningar som kan få gödselproducenter i EU att som tidigare stoppa produktionen. Det är en mindre mängd gödning som sålts under hösten 2022 vilket gör att det ställs större krav på produktion och logistik under våren 2023 för att en normal mängd gödning ska kunna hanteras.

Priserna för energi, såväl drivmedel som el, har sjunkit jämfört med tidigare pristoppar. Elpriset i Skandinavien har varit lägre under 2022 än i de flesta andra EU-länder. Terminsmarknaden för el pekar mot fortsatt fallande priser under första halvåret 2023, prisnedgången väntas bli större i Skandinavien än i övriga delar av EU. Prisvariationerna är dock fortsatt stora vilket skapar osäkerhet hos jordbruksföretagen.

Foderpriserna följer också den internationella prisutvecklingen men med den skillnaden att en försvagad valuta missgynnar svenska producenter.

Efter en lång tid med historiskt sett mycket låga räntor har det på kort tid skett en snabb höjning. Riksbankens styrränta har i flera steg höjts från -0,5 procent till 2,5 procent. I en prognos från november 2022 gör Riksbanken en prognos som visar att styrräntan sannolikt kommer att höjas ytterligare i början av nästa år för att då vara strax under 3 procent. Jordbruket är historiskt sett lågt skuldsatt men yngre jordbrukare och jordbrukare som nyligen gjort stora investeringar är dock särskilt utsatta för stigande räntor.

Produktionsmedelsprisstatistik Sverige och EU

Produktionsmedelsprisindex finns beräknat t.o.m. november 2022. Under den senaste tolv månadersperioden har produktionsmedelspriserna ökat med 20 procent. Priserna har gått upp för samtliga produktionsmedel som ingår i indexberäkningen. De produktionsmedel som ökat mest i pris är växtskyddsmedel med 61 procent, diesel med 39 procent och el med 35 procent. Det bör dock noteras att

prisvariationerna under perioden varit mycket stora. Prisökningen för gödning uppgick till mer än 60 procent för perioden november 2021 – maj 2022.

För oktober/november 2022 har produktionsmedelsprisindex fallit med 3 procent. Det är främst priserna för gödning och diesel som gått ner medan priserna på elektricitet har gått upp.

Lönsamhet

Intresset för produktion är fortsatt stabilt i Sverige vilket bl.a. avspeglas i en stor höstsådd och att det inte slaktas ut flera moderdjur än normalt. En viss minskning av antalet inseminationer av mjölkkor och suggor under de senaste månaderna kan dock tyda på att intresset för produktion kan svikta. Snabba och oförutsägbara variationer på marknaden gör dock jordbrukarna känsligare än normalt vilket kan leda till att fler än normalt beslutar att minska eller upphöra med produktionen. Några sådana faktorer som i närtid kan komma att påverka svenska jordbrukare är:

- Fallande producentpriser p.g.a. att lågkonjunkturen dämpar efterfrågan.
- Stigande energipriser som även påverkar utbud och pris för gödning.
- Stigande räntor.

Skulle någon eller några av dessa faktorer inträffa ökar risken för försämrad lönsamhet för jordbrukarna.

I detta ärende har generaldirektören Christina Nordin beslutat. Mattias Gotting har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har också chefsjuristen Ida Lindblad Hammar, Olof Johansson, Andreas Mattisson, Lena Niemi Hjulfors, Bengt Johnsson, Patrik Eklöf, Åsa Lannhard-Öberg, Ulf Svensson och Sara Sundelius deltagit.

Christina Nordin

Mattias Gotting